

**Tampereen
Ratikka**

Tampereen Ratikan taiteen yleissuunnitelma

Osalle 2: Pyynikintori - Lentävänniemi

Tampereen ratikan taiteen yleissuunnitelma
Suunnitelmaselostus osalle 2: Pyynikintori-Lentävänniemi
2022

Toimittajat

Frei Zimmer Oy: Tuula Lehtinen, Laura Lehtinen,
Heini Orell

Yhteistyössä

Ratikan taiteen ohjausryhmä

Taitto

Laura Lehtinen, Frei Zimmer Oy

Etukannen kuva

Tampereen kaupunki/Sitowise

TAMPEREEN RATIKKA JA TAIDE	4
RATIKAN TAITEEN ULOTTUVUUDET	5
MISSÄ TAIDE NÄKYYP?	6
Taidekartta	7
Taidepysäkit	8
Maamerkkiteokset	10
Muut teokset	11
Väliaikainen taide	12
Ratikkaympäristön estetiikka	13
RATIKAN TAITEEN KÄYTÄNNÖT	15

Tampereen Ratikka ja taide

Ratikan ensimmäiselle osalle laadittiin taiteen yleissuunnitelma tukemaan ja visualisoimaan niitä tavoitteita, joita uudelle kaupunkiraitiotielle kasvun ja kehityksen mahdollistajana asetettiin. Kestävän kehityksen päämäärät, liikkumisen helppous ja ympäristön viihtyisyyden lisääminen ovat myös Ratikan toisen osan sekä sen varrelle toteutuvan taiteen päämäärinä. Tampereen ratikan taiteen yleissuunnitelma osalle 1. valmistui elokuussa 2017 ja se hyväksyttiin 21.8.2017 julkisen taiteen ohjausryhmässä.

Päätös Ratikan 2. osan rakentamisesta tehtiin Tampereen kaupunginvaltuustossa syksyllä 2020. Ratikan 2. osan taide tulee noudattamaan samoja temaattisia lähtökohtia ja tavoitteita kuin 1. osa. Myös Tampereen Ratikan 2. osalla taidetta integroidaan valituissa kohteissa osaksi infrarakenteita. Ratikan 1. osalla taide on toteutettu infrarakenteiden valmistumisen jälkeen. Ratikan 2. osalla on päätetty edetä toisin ja taide suunnitellaan osaksirakenteita jo varhaisemmassa vaiheessa, samanaikaisesti kohteiden muun suunnittelun kanssa.

Ratikan 2. osalla raitiotie kulkee urbaanista keskustaympäristöstä Sepänkatua Paasikivenkadulle ja Rantatieltä Hiedanrantaan. Sieltä linja jatkuu edelleen Federleynekadun ja Kehyskadun kautta Lielahdenkatua pitkin

Halkoniemenkadulle, jossa luonnonkauniissa Pyhällönpuistossa sijaitsee osan 2 päätepysäkki. Linjalla on yhteensä 9 pysäkkiä ja ratikan osalle 2 tulee yhteensä neljä uutta sähkönsyöttöasemaa. Osan 2 taidekohteet tullaan sijoittamaan koko ratikkareitin varrelle ja taiteen budjetiksi on määritelty 460 000€ euroa.

Taiteen yleissuunnitelman toisen osan on tilannut Tampereen kaupungin raitiotien kehitysohjelma. Työtä on ohjannut Raitiotien taiteen ohjausryhmä. Ohjausryhmän jäseniä ovat apulaispormestarit Aleksi Jäntti (pj) ja Johanna Loukaskorpi, Tampereen Raitiotie Oy:n toimitusjohtaja Pekka Sirviö, Raitiotien kehitysohjelman projektijohtaja Ville-Mikael Tuominen ja projektipäällikkö Antti Haukka, Tampereen taidemuseon johtaja Taina Myllyharju, Tampereen taidemuseon julkisen taiteen amanuenssi, yhdyskuntasuunnittelupäällikkö Hanna Montonen, taiteen asiantuntijana Tampereen taiteilijaseuran edustaja ja julkisen taiteen ohjausryhmän edustaja Vesa Varrela ja kesästä 2020 alkaen Johanna Pihlajamaa. Taiteen yleissuunnitelman toteutuksesta ovat vastanneet taiteilija Tuula Lehtinen, koordinaattorit Laura Lehtinen ja Heini Orell Frei Zimmer Oy:stä.

Ratikan taiteen ulottuvuudet

Ratikan taiteen neljä ulottuvuutta on määritelty Raitiotien taiteen yleissuunnitelman ensimmäisen osan yhteydessä. Yleissuunnitelmassa kuvatut ulottuvuudet ovat Paikan tarina, Käyttäjä osana tarinaa, Linkki maailmalle ja Taide elää. Lisää teemoista voi lukea Raitiotien taiteen yleissuunnitelmasta ([linkki](#)).

Nämä ulottuvuudet muodostavat Ratikan taiteen aikamatkan. Ulottuvuuksien avulla taide hahmottuu kokonaisvaltaisena kokemuksena ratikan käyttäjille. Osa yleissuunnitelman tematiikasta löytyy alueiden historiasta. Samalla tulevaisuus ja nykyhetki ovat vahvasti läsnä Ratikalla liikuttaessa. Raitiotien taiteen yleissuunnitelman tärkeä elementti on liike ja kehitys, myös taide elää ja kasvaa jatkuvasti raitiotien mukana tiiviissä yhteydessä sen käyttäjiin ja ympäristöön.

Taiteessa otetaan huomioon maiseman muuttuminen vuodenaikojen mukaan ja varmistetaan, että taide toimii hyvin kaikkina vuodenaikoina. Teosten valaistus ja valotaide ovat tärkeässä asemassa erityisesti pimeään aikaan.

Havainnekuva Sepänekadulta / Sitowise

Missä taide näkyy?

Ensimmäisellä osalla on nähtävissä raitiotietä ympäröiviin rakenteisiin liittyviä taideteoksia, kuten Jan Anderzénin mosaiikkiteos Turtolan pysäkin tukimuureissa ja Silja Merikallion Sorin aukion pysäkin kivetykseen sulautuva teos. Toisella osalla tätä ajatusta jatketaan ja viedään se vielä pidemmälle. Taidetta suunnitellaan yhtäaikaisesti muun suunnittelun kanssa ja tavoitteena on, että taide myös toteutuu infran rakenteiden kanssa samaan aikaan. Taide tulee näkymään esimerkiksi pysäkin kohdalla tukimuurissa, silloissa ja aukioilla kiinteänä osana niitä.

Ensimmäisellä osalla pysäkkien taidetta on toteutettu ajatuksella ”pysäkkitaiteen helminauha” ja ajatus jatkuu 2. osalla. Uudet helmet nauhassa tulevat olemaan Tikkutehtaan pysäkin teokset ja Pyhällönpuiston pysäkin maisemateos.

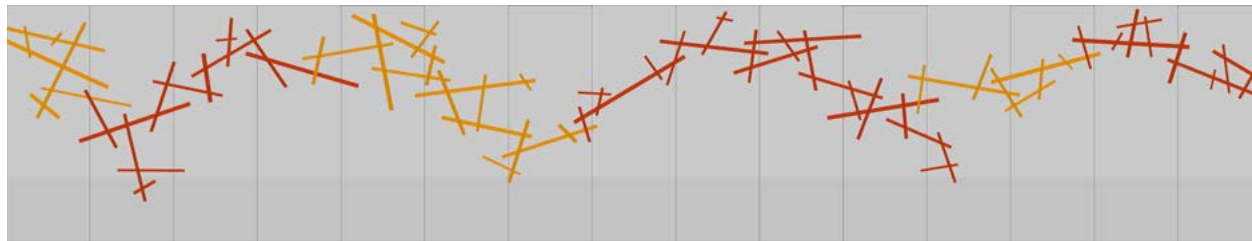
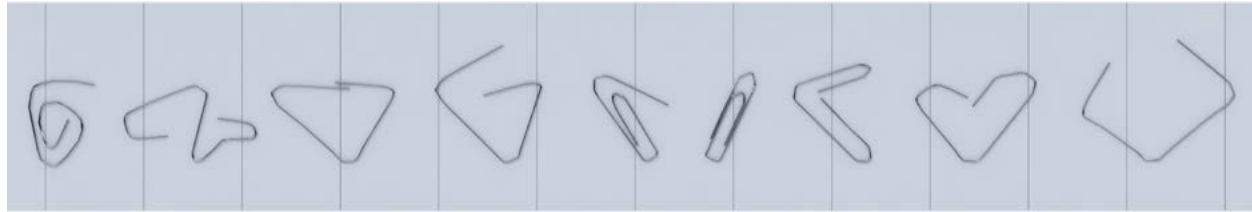
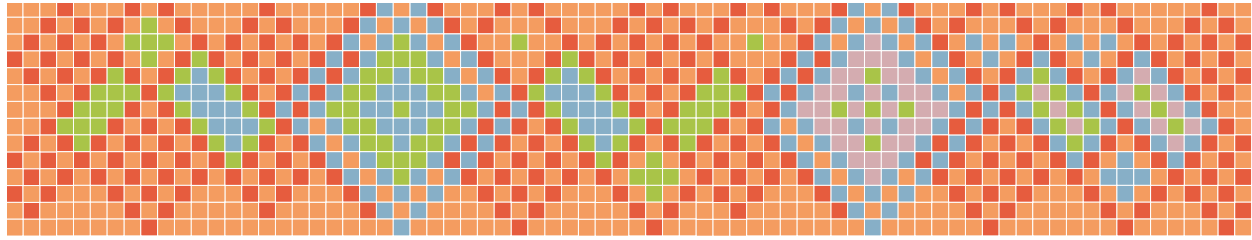
Taiteen yhdistämien pysäkkiympäristöön ja pysäkkikatoksiin jatkuu 1. osalta tutuilla käytännöillä. Pysäkkikatoksien laseihin on 1. osalla toteutettu taiteilija Ville Anderssonin suunnittelema painokuvio. 2. osalla voidaan jatkaa samojen kuvioden käyttöä, jos ne on todettu toimiviksi ja pidetyiksi, mutta mahdollista on myös suunnitella 2. osalle omat uudet kuviot.

Ratikka kulkee läpi rakentuvan Hiedanrannan alueen, jolle on laadittu myös oma taideohjelma. Ohjelmien yhteensovittamista on tehty kahden hankkeen välillä ja yhteistyö jatkuu toteutusvaiheessa.

Taidekartta

- **Taidepysäkit**
 - 2. Tikkutehtaan pysäkki / tukimuurin taide
 - 7. Pyhällönpuiston pysäkki / maisemateos
- **Maamerkkiteokset**
 - 3. Näsisaaren sillat / valotaide
 - 6. Niemenrannan aukio / kokoelmateos
- **Muut teokset**
 - 1. Sepänkadun ylikulkusilta / kosketussuojaseinät
 - 4. Nottbeckin aukio / kivetys
 - 5. Sellupuiston silta / taidekaide

Havainnekuva Rantatieltä / Sitowise

Taidepysäkit

Tikkutehtaan pysäkki

Tukimuuri sijoittuu Tikkutehtaan pysäkillä vilkasliikenteisen Paasikiventien varrelle ja Rantatunnelin läheisyyteen. Lähistöllä on Rantatunnelin taidekokonaisuuteen kuuluvia maisemaa hallitsevia elementtejä, kuten Jan-Erik Anderssonin "Tuli" -iv-piippu, Lars Holmströmin "Continuus 4x4" -häikäisysoijat ja yksi osa meluesteisiin toteutettua "Melutaidegalleriaa".

Taide Ratikan tukimuurissa tulee jatkamaan maisemallisesti "Melutaidegalleriaa" ja liittämään rakennettavan infran osaksi olemassa olevaa kokonaisuutta. Taide sijoittuu tukimuurin Rantatien ja ratikkapysäkin puoleiselle pinnalle. Tukimuurin Kekkosenpuolen puoleiselle pinnalle ja länsipäähän Rantatienpuolelle tehdään umbra-käsittely.

Kohteeseen on valittu kolme taiteilijaa loppuvuonna 2019 avoimen portfoliohaun avulla. Valitut taiteilijat ovat Elina Autio, Mari Rantanen ja Kari Södö. Heiltä on tilattu luonnokset sekä arvio käytettävistä toteutustekniikoista, joiden perusteella muurin suunnittelussa on varauduttu taiteen tarpeisiin. Rantasen mosaiikkiteos koostuu keraamisista laatoista, Aution väännellyt klemmarit kiillotetusta teräksestä ja Södön reliefi maalatusta teräksestä.

Sellupuiston silta

Dark Star Park, Nancy Holt 1984. Kuva Arlington County

Pyhällönpuiston pysäkki

Ratikkalinjan päätepysäkki sijoittuu Lentäväniemen Pyhällönpuistoon. Puisto on metsäinen ja luonnonmukainen alue talojen keskellä ja asukkaiden aktiivisessa virkistyskäytössä. Päätepysäkille toteutetaan ympäristötaideteos, joka sijoittuu joko Pyhällönpuistoon tai osaksi ratikankuljettajien sosiaalitilaa. Mahdollista on myös taiteen sijoittuminen osaksi pysäkkiympäristöä. Taiteilijavalinta tehdään vuosien 2022-23 aikana.

Maamerkkiteokset

Näsisaaren sillat

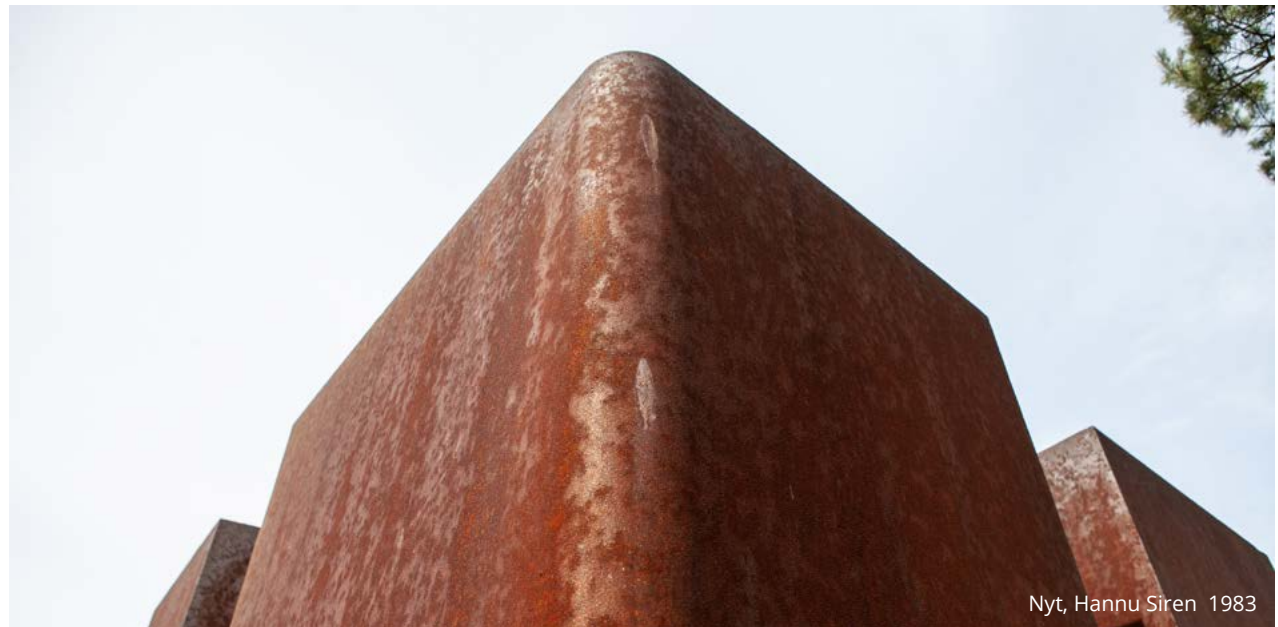
Ratikan reitti tulee kulkemaan Rosenlewin sillan jälkeen tekosaareen, jonne raiteet kulkevat siltoja pitkin. Siltojen yhteyteen toteutetaan valotaideteos, jonka toivotaan hyödyntävän veden/jään/lumen heijastusta. On mahdollista, että teos sijoittuu molemmille silloille tai vain toiselle. Tähän kohteeseen taiteilijavalinta tullaan tekemään vuoden 2022 aikana.

Anamorf, David Svensson 2009, Eskilstuna, kuva Svensson

Niemenrannan aukio

Niemenrannan aukiolle sijoitetaan Hannu Sirenin teos "Nyt" vuodelta 1983. Teos on hankittu osana Hervannan ammattioppilaitoksen uudisrakennushanketta vuonna 1988 ja oli esillä piha-alueella koulurakennusten viimeisimpään laajennukseen asti. Teos koostuu neljästä monumentaalisesta teräsosasta.

Nyt, Hannu Siren 1983

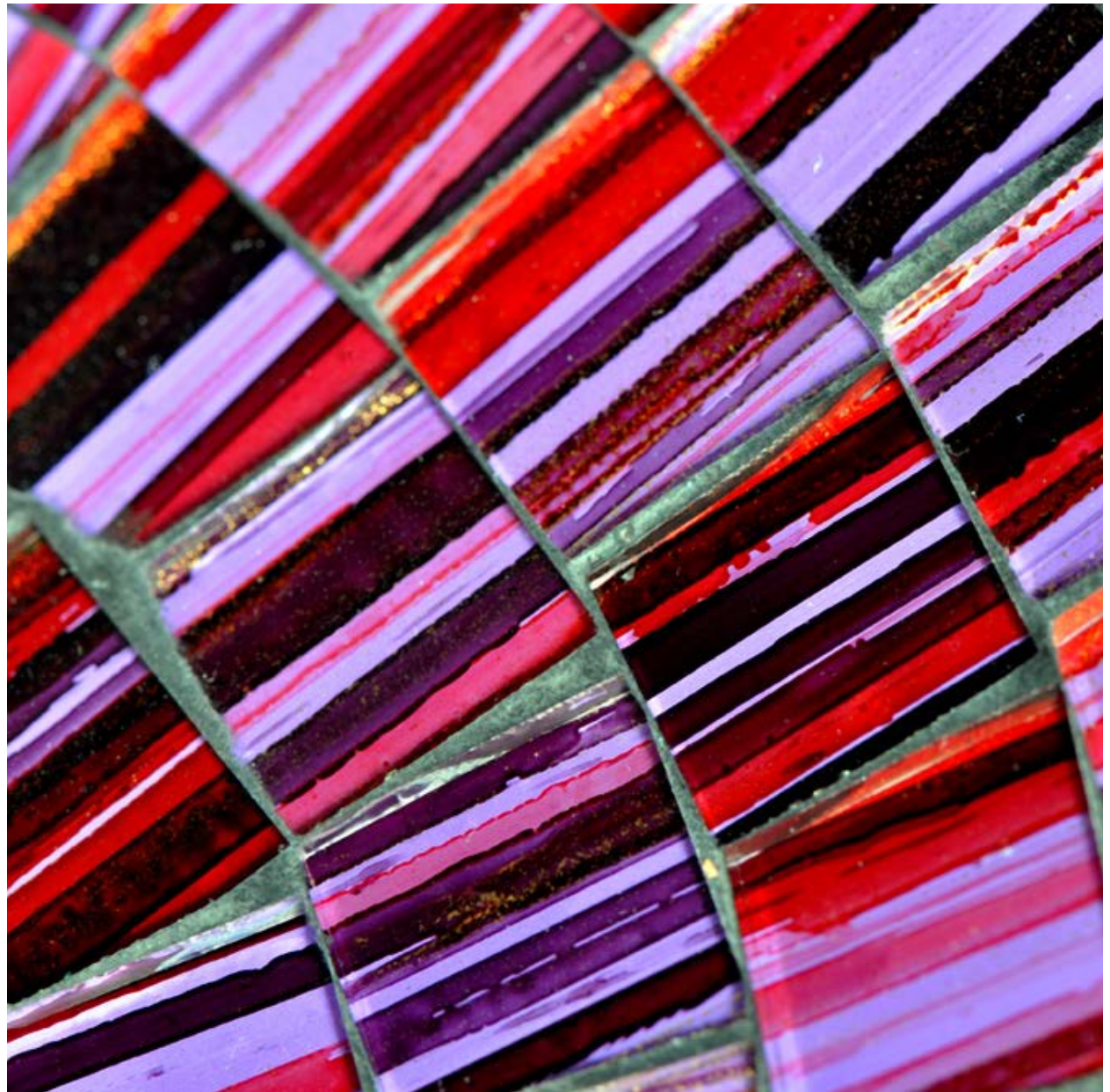
Muut teokset

Sepänkadun silta

Sepänkadun silta ylittää rautatien Sepänkadun pohjoispäässä ja liittyy Paasikivenkatuun. Vanha silta on purettu ja tilalle rakennetaan uusi silta, joka on entistä yli kaksi kertaa leveämpi. Taide tulee sijoittumaan uudelle sillalle. Sillan läheisyyteen tulee raitiotiepysäkki, jota käyttävät tulevaisuudessa alueen asukkaiden lisäksi mm. Särkänniemen asiakkaat. Taiteen paikaksi on määritelty Sepänkadun sillan kosketussuojaseinä. Kosketussuojaan toteutettava taide näkyy niin Sepänkadulla ja Paasikiventiellä kulkeville, raitiovaunulla matkustaville kuin myös läheisten asuintalojen asukkaille.

Taidekohteelle tilattiin luonnos taiteilija Anna-Lea Kopperilta keväällä 2020. Teoksen toteutus osoittautui tarkemassa suunnittelussa ennakoitua monimutkaisemmaksi ja raskaammaksi rakenteeksi ja sen toteutuksesta jouduttiin budjettisyyistä luopumaan. Uusi taiteilija valitaan vuoden 2022 aikana.

Tulevaisuudessa on mahdollista, että lähialueen muiden toimijoiden kuten Särkänniemen kanssa keskustellaan taiteen hyödyntämisestä osana kävijöiden opastamista kohti Särkänniemen tarjoamia palveluja.

Sellupuiston pohjoispuolella silta vie Ratikan raiteet Hiedanrannasta Ollinojan notkelman yli kohti Niemenrantaa. Sillan ali kulkee ulkoilureitti ja sen päällä raiteet ja kävely- ja polkupyörävyöhyke. Ympäristö on vihreä ja siellä sijaitsee reitistön lisäksi muun muassa frisbeegolfrata. Taiteen paikaksi on varattu sillan ulommat kaiteet. Taiteilijavalinta tullaan tekemään alkuvuodesta 2022.

Nottbeckin aukio

Hiedanrannan uusien rakennusten keskelle alueen sydämeen tulee shared space aukio, jonka läpi myös Ratikka kulkee. Ratikan reittiä korostava kivetykseen integroitava taide kohottaa aukion profiilia ja parantaa kulun turvallisuutta. Teos on mahdollista toteuttaa laajempaan yhteistyössä Hiedanrannan taideohjelman kanssa. Teoksen toteutuksessa huomioidaan Ratikan rakentamisen lisäksi myös Hiedanrannan asuinalueen edistyminen.

Sähkökaapit

Taide sijoittuu luontevasti myös osaksi sähkökaappeja, joita raitiotien myötä tulee katukuvaan runsaasti. Sähkökaappien pintoihin sijoittuvat teokset toteutetaan levytyksellä tai yliteippauksin, joten niiden päivittäminen on mahdollista. Taiteilijavalinnat tehdään vuoden 2023 aikana.

Havainnekuva Sellupuistosta /Sitowise

Väliaikainen taide

Työmaa-aikainen taide

Väliaikaiseen taiteeseen tullaan panostamaan myös ratikan toisen osan rakentuessa, mutta koska rakentaminen keskittyy keskusta-alueen ulkopuolelle, voi volyymi olla kevyempää kuin osalla yksi. Jotta hyviä jo tehtyjä materiaaleja ei tarvitse heittää hukkaan lyhyen käytön jälkeen, toisella osalla voidaan hyödyntää aiemmin toteutettuja työmaa-aitojen lakanoita, joita on pesty jo valmiiksi odottamaan uutta käyttöä.

2. osalla väliaikaisen taiteen osalta panostetaan erityisesti Hiedanrannan ja Niemenrannan välittömään läheisyyteen.

Rakentamisen aikana syntyvä pysyvämpi taide

Ratikkareitin varrella sijaitsevan Hiedanrannan alueella Ratikka voi olla mukana tukemassa alueen street art -hengen jatkumista ja uusien teosten syntymistä. Näiden teosten ei tarvitse olla vuosikymmeniä aikaa kestäviä, lyhyempi elinkaari on nopeatempoisessa ja uusiutuvassa katutaiteessa luonteva ominaisuus.

Väliaikaista teidettä osalla 1.

El Macro Mural Barrio de Palmitas, Pachuca, Mexico. Kuva Cordelia Persen

Ratikkaympäristön estetiikka

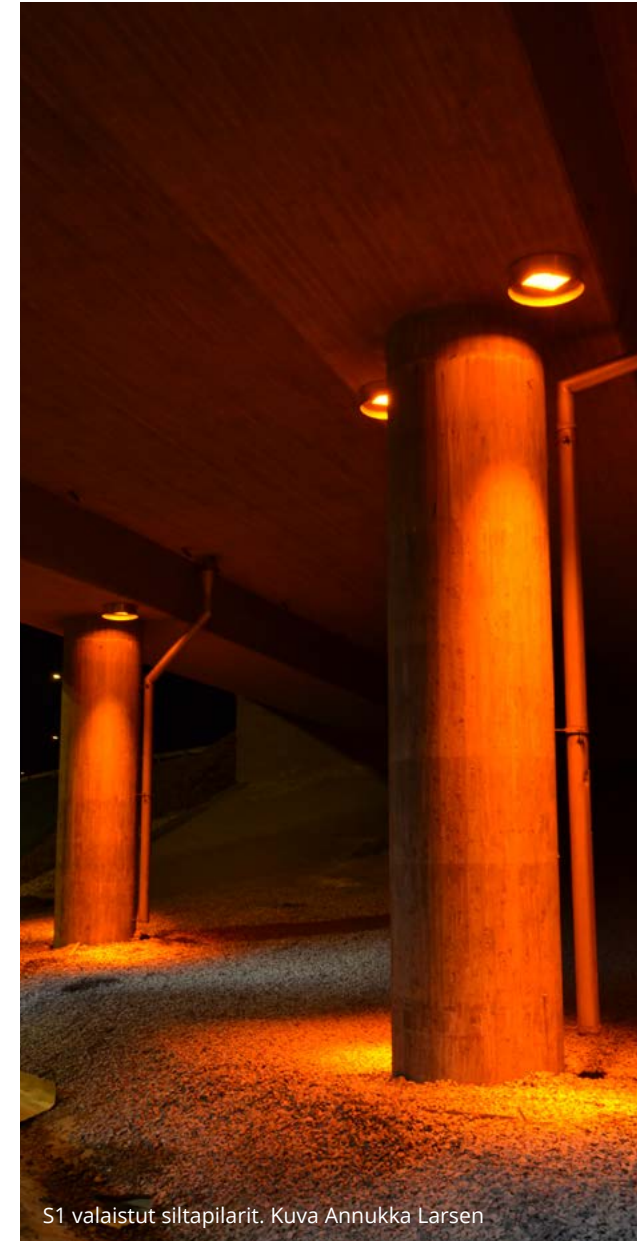
Ratikan rakentaminen puuttuu paikoitellen voimakkaasti olemassaolevaan ympäristöön tuoden siihen uusia rakenteita. Ympäristösuunnittelua tehdään viihtyisyyšnäkökulmaa unohtamatta - tämä näkyy esimerkiksi viherrakentamisessa ja muurien pintakäsittelyissä. Ratikan rakenteiden on luotava yhtenäinen viihtyisä kokonaisuus paitsi omana itsenään, myös muun ympäristön kanssa.

Ratikan toiselle osalle tehtiin kulttuuriympäristö-, kaupunkikuva- ja maisemavaikutusten arviointi ja sen yhteydessä suosituksia kohteiden huomioonottamisesta rakentamisen yhteydessä.

“Raitiotien rakenteilla voi olla myös positiivinen vaikutus maisemaan, jos rakenteiden suunnitteluun ja detaljeihin kiinnitetään huomiota. Esimerkiksi tukimuureihin ja muihin uusiin rakenteisiin voidaan tuoda alueen ominaispiirteitä vahvistavia elementtejä ja taidetta. Isommat rakenteet, kuten sillat, voivat toimia alueen uusina maamerkkeinä ja kiinnekohtina.”

Santalahden ja Rosenlewin sillat

Santalahden kevyenliikenteen ylikulkusillan ja Rosenlewin sillan valaistus on suunniteltu yhteensopivaksi Rantatunnelia edeltävän sillan kanssa. Näin nämä kolme siltaa muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden saavuttaessa Tampereelle lännen suunnasta. Rosenlewin sillan muotoilun ja molempien siltojen valaistuksen suunnittelun on tehnyt suunnittelutoimisto WSP keväällä 2020.

S1 valaistut siltapilarit. Kuva Annukka Larsen

Ratikan taiteen käytännöt

Jotta Ratikan taide toteutuu tavoitteiden mukaisesti, tehokkaasti, oikeassa aikataulussa sekä suunnitelluissa kustannusraameissa, tulee käytäntöjen olla selkeitä ja vastuutahojen etukäteen määriteltäviä. Näin voidaan keskittyä taiteen suunnitteluun ja toteutukseen kun käytännöt ovat etukäteen pohdittuja.

Ratikan taiteen ohjausryhmä

Taiteen toteutus raitiotien rakentamisen 1. osalla on tehty Ratikan taiteen ohjausryhmän alaisena. Ohjausryhmän puheenjohtajina toimivat Tampereen kaupunkiympäristöstä ja sivistyspalveluista vastaavat apulaispormestarit. Ryhmässä on edustajat myös Tampereen Raitiotie Oy:stä, Tampereen taidemuseolta, Tampereen kaupungilta sekä Tampereen taiteilijaseuralta.

Ratikan taiteen ohjausryhmän työtehtäviin kuuluu tehdä päätös taidehankkeen käynnistymisestä ja määritellä siihen ohjautuvat varat. Ratikan taiteen ohjausryhmä tekee päätöksiä siitä, millä tavoilla taiteilijavalinnat tehdään, kutsutaanko päätöksentekoon mukaan asiantuntijoita tai kuraattoria tai järjestetäänkö kilpailuja. Ratikan taiteen ohjausryhmä hyväksyy taiteilijavalinnat ja luonnokset sekä seuraa kokonaisbudjetin toteutumista. Ohjausryhmä vastaa myös mahdollisten tapahtumien ja työpajojen järjestämisestä.

Ratikan taiteen työvaliokunta

Ratikan taiteen ohjausryhmästä on muodostettu työvaliokunta, johon kuuluu yksi edustaja Tampereen Raitiotie Oy:ltä, Tampereen Taidemuseolta, Tampereen taiteilijaseuralta sekä Frei Zimmerin taidekoordinaattorit. Työvaliokunnan vastuulla on valmistella erityisesti taiteeseen liittyvät päätökset kuten taiteilijavalinnat ja teosluonnosten hyväksynät.

RATIKAN TAITEEN OHJAUSRYHMÄ

- Päättää taidehankkeiden toteutuksesta ja hankkeiden budjeteista
- Päättää taiteilijavalintatavat
- Hyväksyy taiteilijavalinnat sekä luonnokset
- Seuraa taiteen kokonaisbudjetin toteutumista
- Päättää panostuksesta väliaikaiseen taiteeseen
- Päättää koordinaattorin palkkaamisesta

RATIKAN TAITEEN TYÖVALIOKUNTA

- Tekee ehdotuksia taiteen paikoista, toteutustavoista, materiaaleista ja budjetista
- Valmistelee ja hyväksyy taiteilijahaut
- Tekee ehdotuksen taiteilijavalinnoista
- On mukana taidehankkeen aloituskokouksissa ja välipalavereissa taiteilijoiden kanssa.
- Hyväksyy alustavasti taiteilijoiden teosluonnokset

KOORDINAATTORI

- Valmistelee sekä työvaliokunnan että ohjausryhmän kokoukset ja päätösmateriaalit
- Seuraa ratikan taiteen toteutuksen budjettia
- Ohjaa ja mahdollistaa taidehankkeiden toteutumisen
- Vastaa sopimuksien laadinnasta niin luonnos-kun toteutusvaiheissakin
- Tiedottaa ja viestii taidehankkeista eri osapuolille
- Toimii välikätenä taiteilijoiden, tilaajaosapuolten, suunnittelijoiden ja rakentajien välillä
- Auttaa taiteilijaa taidehankkeiden toteutuksessa luonnosvaiheesta lähtien
- Vastaa siitä, että teoksen huolto-ohje on laadittu ja ylläpidon vastuut on määritetty

Käytäntö ja kokoonpano on ollut toimiva ja sitä jatketaan myös osan 2. taiteen toteutuksessa.

Taiteilijavalinnat

Osa taiteilijavalinnoista osalle kaksi on tehty jo suunnitelmavaiheessa. Valinnoissa on noudatettu ensimmäisen osan taiteen yleissuunnitelmassa määritettyjä taiteilijavalintatapoja, joita tullaan noudattamaan valinnoissa myös tulevaisuudessa.

Ratikan taiteen yleissuunnitelman korkean ja kansainvälisen tason tavoitteiden saavuttamiseksi kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että jokainen hankkeessa mukana oleva taiteilija on aktiivisesti alalla toimiva ammattilainen.

Taiteilijavalintoja tehtäessä pyritään mielenkiintoiseen, monimuotoiseen sekä ilmaisuvoimiltaan ja käytetyiltä menetelmiltään rikkaaseen kokonaisuuteen. Taiteilijavalintoja tehtäessä huomioidaan erityisesti paikallinen taiteilijapotentiaali ja tietyissä hankkeissa, esimerkiksi väliaikaisen taiteen kohdalla, suositaan paikallisia toimijoita. Paikallisuuden lisäksi huomioidaan kansallinen ja kansainvälinen kiinnostavuus.

Ratikan taiteen kirjo on laaja ja toteutettavat kohteet eroavat toisistaan monin tavoin. Tästä johtuen taiteilijavalintojen tapaa ei voida määritellä yhtenäisesti koko hankkeelle. Käytettävät tavat valikoidaan tapauskohtaisesti tavoitteena monipuolinen ja avoin valintaprosessi.

Portfoliohaku

Portfoliohakua käytetään kohteissa, joissa halutaan esille suurempi kirjo taiteilijoita. Tässä menetelmässä tehtävästä kiinnostuneet taiteilijat ilmoittautuvat hankkeeseen lähettämällä sovitun sisältöisen ja muotoisen esittelyn tuotannostaan. Portfoliohaun lopputuloksena voi olla yksi tai useampi suora tilaus tai kutsukilpailu joukolle taiteilijoita. Portfoliohaun yhteyteen voidaan kiinnittää kuraattori tai vertaisarvioija valitsemaan soveltuvimpia tekijöitä tai kokoamaan työryhmän toteutettavan kokonaisuuden ympärille. Portfoliohaku on Ratikan taiteen osalta yleisimmin käytetty taiteilijavalintatapa.

Rinnakkainen luonnostilaus

Rinnakkainen luonnostilaus on malli, jossa useamalta taiteilijalta voidaan tilata luonnos samanaikaisesti samaan kohteeseen. Tällöin kaikille taiteilijoille maksetaan työstä luonnospalkkio ja tilaaja saa useamman luonnoksen arvioitavakseen. Toteutus sopimus tehdään vaan valitun taiteilijan kanssa. Taiteilijat rinnakkaiseen luonnostilauksen voidaan valita suoravalinnalla tai avoimen portfoliohaun kautta.

Suora tilaus

Tilanteessa, jossa esim. kohteen aikataulun kiireellisyys vaatii nopeaa toimintaa, voidaan tehdä suora tilaus. Suora tilaus saattaa olla paikallaan myös tilanteissa, joissa taiteen nivominen osaksi muuta suunnittelua vaatii tavallista enemmän yhteensovittamista tai taiteen toteutus vaatii erityisosaamista, jonka osaajia tiedetään olevan niukasti.

Sopimukset

Taiteen yleissuunnitelman toteutuksen osana on hyvien toimintatapojen luominen ja niihin liittyvien sopimuskäytäntöjen laatiminen. Sopimukset noudattavat pääpiirteissään yleisesti käytössä olevia taiteilijoiden julkisten teoshankkeiden sopimusmalleja. Hankkeelle tehdään vakio-muotoiset sopimus pohjat, joita koordinaattori tapauskohtaisesti muokkaa tarpeita vastaaviksi.

Taiteilijavalinnan tekemisen jälkeen taiteilijan kanssa tehdään luonnossopimus, jonka pohjalta tehty luonnos esitellään taiteen ohjausryhmälle. Taiteilija esittelee teoksen idean, selvityksen käytetyistä materiaaleista ja tekniikoista, toteutusbudjetin sekä arvion teoksen toteutuksen aikataulusta, elinkaaresta, huollosta ja ylläpitoon liittyvistä kysymyksistä.

Luonnoksen hyväksymisen jälkeen tehdään toteutussopimus, jossa käytetään määrittelynä luonnokseen sisältyntä kustannusarviota ja teknistä ja materiaalista toteutustapaa. Sopimukseen kirjataan myös toteutus- ja maksuaikataulu, sekä tehtävien ja vastuiden jakautuminen osapuolten välillä. Sopimuskumppanina toimii aina taho, joka rahoittaa teoksen toteutuksen.

Koordinointi

Ratikan taiteen koordinointi kilpailutettiin vuonna 2018 jolloin kilpailutuksen voitti tamperelainen Frei Zimmer Oy. Kilpailutus koski raitiotien osia 1 ja 2, eli Frei Zimmer vastaa koordinoinnista vuoteen 2024 saakka.

Taidekoordinaattori toimii taiteen ohjausryhmän alaisena ja vastaa taiteen toteutuksen käytännön työstä. Ratikan taiteen ohjausryhmä tekee päätöksen koordinaattorin palkkaamisesta. Taidekoordinaattori toimii työryhmän kokoonkutsujana ja sihteerinä ja tehtäviin kuuluu hankkeiden sujuvan etenemisen valvominen, monien samanaikaisesti toteutusvaiheessa olevien hankkeiden yhteensovittaminen sekä yhteydenpito taiteilijoiden, raitiotie-hankkeen osapuolien ja ohjausryhmän välillä sekä budjettiseuranta.

Koordinaattori valmistelee materiaalin ohjausryhmää varten ja tekee tarkemman suunnitelman etenemistavasta. Taidekoordinaattorin tehtäviin kuuluu myös hankkeisiin liittyvistä luvista ja asiakirjoista tiedottaminen, turvallisuuteen ja vastuullisuuteen liittyvien seikkojen esilletuominen ja niihin liittyvien käytäntöjen selvittäminen kaikille osapuolille.

Tiedotus

Ratikan taiteesta ja sen etenemisestä tiedotetaan aktiivisesti ja laajasti. Tampereen Ratikan nettisivuilla Ratikan taiteelle on omat alisivut, jossa tiedotetaan taidehankkeiden etenemisestä, mahdollisista portfoliohauista ja kilpailuista. Sivustolle on toteutettu karttapohjainen galleria toteutetuista taideteoksista.

Aikataulu

Ratikan taiteen yleissuunnitelman 2. osan mukaisen taiteen toteuttaminen on aloitettu heti myönteisen rakentamispäätöksen jälkeen ja taide toteutuu samanaikaisesti muun rakentamisen kanssa.

Budjetti

Ratikan toisen osan pysyvien taideteosten budjetti on 460 000 euroa. Budjetti on hyväksytty osana Tampereen kaupunginvaltuuston investointipäätöstä ja maksaja on Tampereen Raitiotie Oy. Taiteilijapalkkio on pääsääntöisesti noin 30% teosten kokonaisbudjetista. Väliaikaisen taiteen ja koordinoinnin kustannukset ovat arviolta 150 000 euroa. Nämä kulut katetaan teosbudjetin ulkopuolelta, maksajina ovat Tampereen kaupunki ja Tampereen Raitiotie Oy.

Huolto ja ylläpito

On tärkeää määritellä vastuutahot vastaamaan teosten huollosta ja ylläpidosta tulevaisuudessa. Jokaiselle teokselle laaditaan teoskohtainen huolto-ohjeistus, jossa määritellään mikä on taiteilijan vastuulla (takuu), miten tulee toimia perushuollon ja putsauksen kohdalla ja miten toimitaan teoksen joutuessa ilkeiden kohteeksi tai rikkoutuessa. Ohjeistuksessa myös määritellään ne toimet, joita saa tehdä ilman konservaattorin tai taiteilijan läsnäoloa ja mikä on teoksen tavoitteellinen elinikä. Osa teoksista liitetään Tampereen taidemuseon kokoelmiin, osa kaupungin yleisen kunnossapidon vastuulle ja osa jää Tampereen Raitiotie Oy:n omistukseen. Teoskohtaiset omistajuudet sekä tarkemmat huolto- ja kunnossapitorajat määritellään myöhemmin erillisessä ylläpitosuunnitelmassa.